

fanoušků (zahrnující i islámské extremisty a další nežádoucí osoby). Stejně se postupovalo při MS 2006 v SRN²²⁸.

Perryman (2006) v souvislosti s anglickými reprezentačními fanoušky během MS 2006 zachytil dva nové trendy:

- 1) média (anglická i německá) se příliš neza-
měřovala na problémy způsobované an-
glickými fanoušky;
- 2) chování německých hostitelů bylo plně
důvěry, vítání a přátelství, spíše než stra-
chu a obav.

Tyto dvě zásadní změny umožnily policejní přítomnost, která byla přátelská, ale zároveň tvrdá. Zásahové jednotky, helmy s hle-
dím, štíty a obušky zde byly přítomny skrytě (tzv. „nekonfliktní přístup“). Náhradou za to byla nová role policie, kdy dohlížela na průběh jednotlivých zápasů (a dění před i po utkáních) bez jakýchkoliv problémů a jednala dříve, než byla přítomnost vůbec potřebná. Stejná politika fungovala již v Portugalsku s velmi dobrým efektem (srov. Perryman 2006).

Lowles (2006) ovšem správně upozorňuje, že zatímco zápasy anglického národního týmu přímo v dějišti šampionátu proběhly bez problémů, násilí se projevilo v Anglii. Zatímco stovky tisíc fanoušků v SRN sledovaly Mistrovství světa na velkoplošných obrazovkách, které byly postaveny v každém městě turnaje, v Anglii byly obrazovky strženy hned po prvním zápase, kdy násilnosti vypukly v Londýně a Liverpoolu. Když byla Anglie vyřazena, výtržnosti vypukly po celé zemi. V Boltonu např. 500 mladíků bojovalo několik hodin s policií, v Jersey místní občané napadli portugalské sezónní pracovníky.

Přesto poslední MS proběhlo z hlediska bezpečnosti bez významnějších excesů a policejních zásahů.

²²⁸ Při posledním Mistrovství světa bylo uděleno přes 3 500 zákazů pro anglické chuligány.

7 Prognóza vývoje popisované problematiky

Na začátku 21. století zůstává divácké násilí na fotbalových stadionech znepokojujícím problémem, a to navzdory vynaloženým snahám a financím, které byly do boje proti diváckému násilí v posledních přibližně dvaceti letech investovány (Rada Evropy 2006).

Je velice obtížné předpokládat budoucí vývoj v problematice politizace fotbalového chuligánství, stejně jako fotbalového chuligánství samotného. Přesto lze předpokládat, že především instituce, jako jsou Rada Evropy či EU, se na tuto problematiku dále zaměří a politizace problematiky bude v důsledku dalších legislativních úprav více politizována.

Situace v České republice se do jisté míry bude odvíjet od procesu evropeizace, bude docházet k upřesňování evropské legislativy.

Vzhledem ke změně legislativy během roku 2006 lze předpokládat, že se zvýší počet trestných činů v důsledku zákona 343/2006 Sb. ze dne 29. května 2006, kterým se změnil trestní zákon č. 140/1961 Sb. (novela platná od 1. 10. 2006).

I vzhledem k dostatečným legislativním (represivním) úpravám, lze předpokládat, že se bude rozvíjet i činnost preventivní, přesně podle Doporučení Stálého výboru Evropské úmluvy ohledně preventivní a sociální práce s fanoušky, která se má zabývat těmito oblastmi:

- aktivity spojené s vítáním hostujících diváků;
- dlouhodobou sociální a preventivní práci s problematickými fanoušky, tzv. fan-coaching fanoušků na hostujících zápasech;
- používání tzv. doprovodných osob k doprovodu hostujících fanoušků;
- podporu klubů, aby zlepšily a rozšířily svoji spolupráci s fanoušky;

- výzvu místním úřadům, aby hrály rozhodující roli při rozvíjení preventivních aktivit, zaměřených na mládež (Bureš 2005).

Fotbalové chuligánství lze samozřejmě obtížně vymýtit. To je i patrné z událostí v Itálii z února 2006. Přesto by se podobné masové excesy měly stát spíše výjimkou než pravidlem.

V České republice lze jen obtížně popsat perspektivy a trendy fotbalového chuligánství, což je způsobeno dynamickým vývojem samotných chuligánských gangů i bezpečnostních opatření ze strany státních orgánů. Přesto lze konstatovat, že oblast, která primárně politická nebyla se na konci devadesátých let stala z mnoha příčin (zájem médií, užíváním extremistické symboliky, radikalizací jednotlivých politicky vyhraněných chuligánských gangů atp.) politickým problémem. I proto lze předpokládat určitou depolitizaci fotbalového chuligánství a přenesení diskuse od bezpečnostních opatření k preventivním programům.

V České republice je fenomén fotbalového chuligánství vnímán jako marginální téma. Věnuje se mu především denní tisk, který popisuje atmosféru na fotbalových stadionech v ČR, aniž by se snažil hledat hlubší příčiny tohoto fenoménu. Tato práce se pokusila zachytit jednu z rovin fotbalového chuligánství - rovinu politickou.

Fotbalové chuligánství v kontextu České republiky nepředstavuje v současnosti vážný problém ohrožující vnitřní bezpečnost a demokracii, nemůžeme však vyloučit možnou aktivaci některých chuligánských skupin v budoucnu.

Lze poukázat na chybějící systematickou preventivní práci s fotbalovými příznivci. Tato skutečnost by do budoucna mohla znamenat i zvýšenou eskalaci násilí na českých fotbalových stadionech.

Nedostatečnost sociální prevence uvádí i Šveřepa (2002), který sociální prevenci v této oblasti hodnotí jako tristní. Ve srovnání se SRN, kde je realizováno několik desítek fanprojektů sociální práce s fanoušky, v České republice nefunguje specifický street-

work (doprovod na výjezdy, nabídka aktivit související s fotbalem apod.), ale i resocializační programy. V České republice je sociální prevence na samém počátku především z důvodů finanční nákladnosti projektů a nedostatečného počtu sociálních pracovníků ochotných pracovat s rizikovou mládeží. V České republice fanprojekty fungovaly či fungují zcela ojedinele, mnohdy na bázi dobrovolné činnosti (např. fanclub při Slovanu Liberec, jehož koordinátorem je Tomáš Čarnogurský) (blíže k sociální práci s fotbalovými fanoušky viz Smolík 2006e).

Přesto mezi kluby a problémovými fanoušky byly v některých městech uzavřeny neformální dohody na „obchodní“ bázi, kdy výměnou za materiální výhody od klubu (permanentky, bezpečnou pyrotechniku²²⁹) garantují fanoušci absenci takových činů, které klub poškozují a za které dostávají pokuty od ČMFS, případně UEFA (např. vzhazování předmětů na plochu)²³⁰ (Bureš 2004a).

²²⁹ O financování ultras v České republice podrobně referuje Football Factory 28/2004: 36-37. Např. pyrotechnické a choreografické produkce ostravských ultras za celou sezonu 2003/2004 stály přibližně 500 000 Kč. Zhruba třetinou se na této částce podílel fotbalový klub Baník Os-
trava formou volných vstupenek do kotle.

²³⁰ Bureš (2004) však upozorňuje, že morální aspekt podobných dohod je přinejmenším diskutabilní a ke zlepšení kultivovanosti prostředí na stadionech tyto dohody nepřispěly. S tímto tvrzením lze do jisté míry souhlasit, avšak morální chování v samotné kopané, která je zmíňována nekompetentností vedoucích orgánů ČMFS, korupčními aférami atp., lze jen ztěžá vysledovat. Zřejmě i tyto aspekty vedou ke snižování přes-
tiže české fotbalové ligy.

8 Závěr

Pravil k tlustému občanu: „Heleďte se, mladej pane, tady nejste na žádný schůzi! Pozorujte zápas a nerušte!“
„Co vy mně máte co povídat?“ ozval se ten pán podrážděně, „já vím, co se smí!“ „Chovejte se jako sportovně vyspělý občan!“
napomínal Eman.

Poláček, K.: Muži v ofsajdu, s. 30

Předložená práce se snaží komplexně zachytit a především politologicky uchopit často politizovaný a medializovaný fenomén fotbalového chuligánství.

Kniha nastiňuje problematiku fotbalového chuligánství, popisuje historický fenomén násilí při fotbalových zápasech a přibližuje subkulturu fotbalových chuligánů. Rovněž uvádí typologie anglických a německých sociálních vědců, snaží se najít vztah mezi fotbalovým chuligánstvím a politickou oblastí především na podkladě politických postojů a předsudků fotbalových chuligánů (blíže jsou popsány xenofobie, rasismus, antisemitismus, nacionální šovinismus), na základě užívané (často extremistické) symboliky.

V práci je popsána politizace některých chuligánských gangů v zahraničí (především v Itálii) z hlediska extrémně pravicových či extrémně levicových pozic.

V dalších kapitolách se kniha věnuje českému fotbalovému chuligánství a popisuje vývoj subkultury fotbalových hooligans v České republice, představuje typologii chuligánských gangů se stavenou pro potřeby této práce a popisuje příklady jednotlivých chuligánských gangů (JKG, Pilsen Bois a Berserku Bohemians). Přitom se dle analýzy policie soustřeďuje na politiku proti fotbalovému chuligánství, vymezení fotbalového chuligánství jako potenciální hrozby pro demokracii a vnitřní bezpečnost a její popis a analýzu z hlediska chuligánských fotbalových gangů.

Dále je popsána protixtremistická politika, v jejímž rámci se odehrává politika proti fotbalovému chuligánství, a aktéři politiky proti fotbalovému chuligánství v České republice. Práce se podrobněji zabývá aktéry působícími přímo na fotbalových stadionech, tzn. ČMFS, Policie ČR, obecní, resp. městská policie a pořadatelské sbory. Kromě toho je diskutován vliv ve vztahu média – fotbalový chuligánství.

Následně je konstatována nejednotnost evropských politik proti fotbalovému chuligánství, přičemž jsou blíže popsány aktivity Rady Evropy, EU, FIFA a UEFA. Pozornost je věnována aktivitám protirasistických fanouškovských organizací (zastřešených sítí FARE). Jako příklad je rozebrána politika proti fotbalovému chuligánství v Anglii s důrazem na politizaci a legislativní úpravy.

Vzhledem k tomu, že téma fotbalového chuligánství umožňuje interdisciplinární přístup sociálních věd, bylo v této práci přihlédnuto i k poznatkům sociální psychologie, sociologie, psychologie, sociální patologie, právní vědy a historie.

Fotbalové chuligánství je třeba vnímat na prvním místě jako asociální/antisociální chování značně specifické subkultury, která může (ale nemusí) mít i politické atributy. Z práce je patrný rozdíl mezi chuligánskou scénou v Anglii, Německu a Itálii, jako i v přístupu k fotbalovému chuligánství demonstrovaném na příkladu Anglie. Přístupy k této problematice ve zmiňovaných zemích dokreslují situaci v ČR.

Fotbalové chuligánství je rovněž vnímáno jako forma kriminality, která se však stala politickým problémem. Ten je řešen v rámci vnitřní bezpečnosti a v České republice je politika vůči němu spojena s protixtremistickými odděleními bezpečnostních složek (srov. Mareš 2003a).

Při hodnocení české chuligánské scény, lze konstatovat, že například skupiny chuligánů Polska, Maďarska, Anglie, Turecka, Německa, Ruska, Bulharska, Řecka, Brazílie, Kolumbie, Argentiny²³¹ či Holandska jsou daleko aktivnější, agresivnější a společ-

²³¹ V Argentíně je běžně při řádění radikálních fanoušků pozatýkáno několik set lidí. Často si nepokoje vyžadají i lidské životy či těžká zra-

čensky nebezpečnější než skupiny v České republice. Rovněž lze konstatovat, že některé zahraniční chuligánské gangy (například v Rusku či Bulharsku) se na činnosti ultrapravicových skupin přímo podílejí či sympatizují s jejich myšlenkami (viz Mareš, Smolík, Suchánek 2004; Smolík 2005).

České chuligánské gangy se etablovaly v průběhu druhé poloviny devadesátých let, takže je jen velice obtížné vytvořit typologii, která by přesně charakterizovala jednotlivé gangy. Přesto je v právní typologii uvedena.

Centrum strategických studií (2003) při hodnocení fotbalového chuligánství konstatuje, že v roce 2003 není většina gangů tím, čím byla ještě před dvěma až čtyřmi lety, kdy jejich počet a členská základna dosahovaly nejvyšších čísel. To může být důsledek nasazení protixtremistických složek Policie ČR (ačkoliv schopnost ovlivnění politického dění mají chuligáni mizivou, často navíc nedisponují žádným „světovým zrakem“), které si v řadě lokalit z tohoto cíle učinily svoji prioritu. Stíhání za výtržnictví, propagaci hnutí směřujících k potlačení základních práv a svobod apod. nabralo značných obrátok. Po dvou až třiletém tlaku se bezpečnostnímu a justičnímu aparátu podařilo řadu vůdčích osob od národnosti odrazit.

Práce se pokusila najít zdroje a aktéry politiky fotbalového chuligánství v ČR. Proces politiky lze na základě výše popsaných aktérů vysledovat na dvou úrovních:

- a) mezinárodní,
- b) národní.

Mezinárodními aktéry jsou Rada Evropy, EU, FIFA, UEFA a aktivity jednotlivých fanouškovských organizací působící pod síť FARE. Aktéry politiky proti fotbalovému chuligánství v ČR jsou

ČMFS, Policie ČR, obecní policie, pořadatelské sbory i média. Tito aktéři se podíleli s jednotlivými politiky na procesu politizace této problematiky.

Na základě a) některých chuligánských excesů v letech 2004 – 2006, b) politické vůle, c) podpoře ze strany ČMFS a médií (která mj. podporovala navrhovatele zákona V. Ostrého) vznikla zákon č. 343/2006 Sb., kterým je novelizován zák. č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

Obecně politikaci fotbalového chuligánství lze dle mého soudu spatřovat ve dvou rovinách. První rovinou jsou samotné chuligánské gangy, které se politicky vymezují, používají zjednodušené ultrapravicové/ultralevicové koncepce, napadají jinak politicky orientované chuligánské gangy, používají extremistickou symboliku atp.

Druhou rovinou je rovina politická. Fotbalové chuligánství se podobně jako v Anglii stalo tématem i pro české politiky (poslanecké i jednotlivé zástupce měst) zvažující legislativní změny, které se podařilo prosadit.

Úplným závěrem bych rád vyjádřil přání, aby na poli fotbalového fanovství zvítězila forma ultras produkci před chuligánskými konfrontacemi.

---

nění. Stejně tak se pouliční výtržnosti projevují v rabování obchodů, zapalování automobilů. Vedení argentinského fotbalového svazu poměrně často sáhne i k opatření hrát ligová utkání bez přízniců.